

BESİN MADDELERİNİN GENEL FİZYOLOJİK İŞLEVLERİ

İyonik formda ya da organik moleküllerin yapısında bulunan besin maddelerinin BİTKİLERDE ÖNEMLİ İŞLEVLERİ vardır.

1. Hücre duvarı ve protoplazmanın yapı maddeleri olmaları

Değişik besin maddeleri hücre duvarları ve protoplazmanın iç kısımlarındaki moleküllerde **yapı maddeleri** olarak görev yaparlar. Örneğin;

Proteinlerde → S

Nükleoprotein ve Lesitinde → P

Klorofilde → Mg

2. Bitki hücrelerinin osmotik basınçları üzerine etkileri

Bitki öz suyunun osmotik basıncı **çözülmüş besin maddelerinin** etkisi altındadır

3. Tamponluk ve asitliğe karşı etkileri

Süs bitkileri tarafından yetiştirme ortamından absorbe edilen besin maddeleri **hücre öz suları** ile hücrelerin diğer kısımlarının **pH'larında** önemli etki yaparlar.

Bitki bünyesindeki **CO₃**, **HCO₃**, **HPO₄** ve **H₂PO₄** bitkilerde **TAMPONLUK** görevi yapan sistemlerdir. Bitkilerdeki bu tamponluk sisteminde **H**, **K**, **Ca**, **Na** ve **Mg** gibi besin maddeleri görev alırlar.

4. Sitoplazmik zarların geçirgenliklerine etkileri

Zarların geçirgenlikleri ortamdaki anyon ve katyonların etkisi altındadır ve çoğunlukla geçirgenlik **+1 değerlikli katyonlarca** artırılmasına karşın, diğer **+2 ve +3 değerlikli katyonlarca** azaltılırlar.

5. Katalitik etkileri

Fe, Zn, Cu gibi besin maddeleri belirli enzimlerin yapısında bulduklarından katalitik etki yapmaktadırlar.

6. Toksik etkileri

İyonik formdaki besin maddeleri (Mg, Zn, Mn, B, Cu, Mo) ve bazı elementler (Al, As, Pb, Hg, Ni, Se, Ag) toksik etki yapabilmektedir.

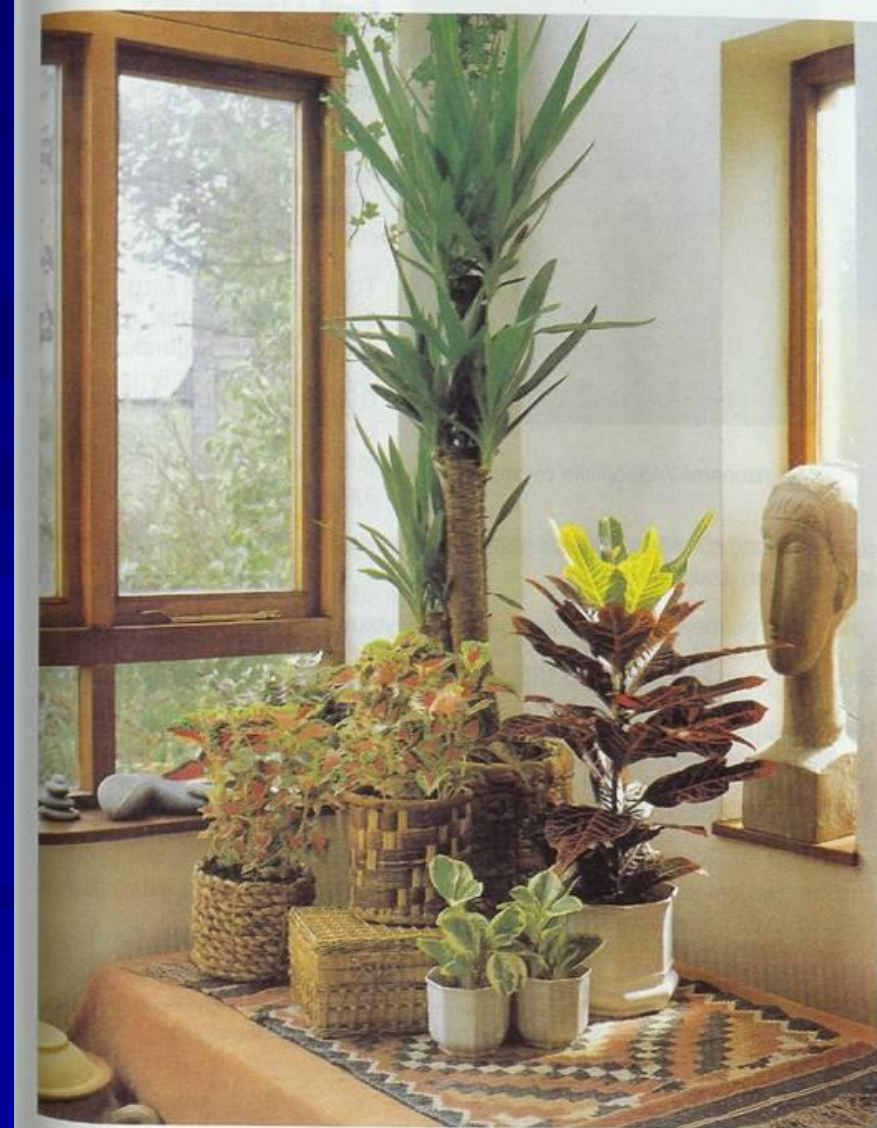
7. Antagonistik etkileri

İyonlar arasındaki zıt etkileşime **ANTOGONİZM** adı verilmektedir.

Sitoplazmik zarların geçirgenliğini ortamda tek başına bulunduğu NaCl artırırken, CaCl_2 ortamda bulunduğu bu etkinin antogonizm (zıt etkileşim) sonucu azalması buna iyi bir örnektir.

BESİN MADDELERİNİN ALIMINA ETKİ YAPAN FAKTÖRLER

- Havalanma
- Sıcaklık
- Işık
- pH
- Bitkinin mineral madde içeriği
- İyonların karşılıklı etkileri
- Bitki çeşidi ve gelişme durumu

1. Havalanma: Bitkilerin besin maddelerini sorunsuz alabilmeleri için yetiştiği ortamda belirli oranda **OKSİJEN (%2-3)** olması gerekmektedir.

2. Sıcaklık: Genel olarak besin maddesi alımı **35-40 °C**'ye kadar arttığı, sonra hızla azaldığı belirlenmiştir. Kök bölgesi sıcaklığının optimal düzeylerin dışında olması hem aktif hem de pasif yolla besin maddeleri alımını etkilemektedir. **Özellikle düşük kök bölgesi sıcaklıklarında anyonlar katyonlara göre daha az alınabilmektedir.**

3. Işık: Dolaylı etkisi nedeniyle (gözenek açılıp-kapanması, fotosentez) besin maddesi alımını etkileyebilir

4. pH: Genel olarak bitkiler 4-9 pH aralığında gelişirler. Süs bitkileri ise daha çok 5-7 pH aralığında iyi gelişim göstermektedirler. Arzu edilen pH sınır değerlerinin dışındaki ortamlarda yetiştirilen bitkilerde besin maddeleri alımı istenilen oranlarda olmadığından gelişim de yeterli olmamaktadır.

Düşük pH'larda **katyonların alımı azalırken**, **anyonların alımı artış göstermektedir**. Bu durumun DÜŞÜK pH'larda taşıyıcılarla birleşmede **HİDROJENİN (H⁺)**, **YÜKSEK** pH'larda taşıyıcılarla birleşmede ise **HİDROKSİL'in (OH⁻)** önceliği almasından kaynaklanmaktadır.

Besin maddelerinin yükleriyle ilgili alınmalarında da +1 değerlik iyonların +2 değerlikli olanlardan ve +2 değerlikli olanlarının ise +3 değerlikli olanlardan DAHA FAZLA ALINMALARI KURALI GEÇERLİDİR!!!.

5. Bitkinin mineral madde içeriği: Bir süs bitkisinde besin maddesi/maddeleri yeterince bulunuyorsa, o besini/besinleri bitki yetiştiği ortamdan ya çok azalır veya hiç almaz. Buna benzer koşullarda aktif alımın düşmesinin net alımı azalttığı bildirilmektedir.

6. İyonların karşılıklı etkileri: İyonların karşılıklı etkilerinde, özellikle de antogonizmde kompleks oluşturmada taşıyıcılar için besin maddeleri arasında rekabet oluşması önemli rol oynamaktadır.

7. Bitki çeşidi ve gelişme durumu: Genetik özelliklerine bağlı olarak süs bitkilerini ayrımlı düzeylerde alabilirler. Bunun yanı sıra aktif büyüme döneminde bitkiler olgunluk dönemlerine oranla daha fazla besin maddelerini alma eğilimindedirler.

FOTOSENTEZ

Bitkiler Güneş enerjisi yardımıyla havanın karbondioksitini (CO_2) indirgeyerek **ORGANİK MADDE** yaparlar ve bu sayede **FİZİKSEL GÜNEŞ ENERJİSİNİ KİMYASAL GIDA ENERJİSİNE** dönüştürürler.

Genel anlamıyla; **canlıların dış ortamdan aldıkları inorganik maddelerden gelişmeleri için zorunlu olan organik maddeleri yapmalarına ÖZÜMLEME** veya **ASİMİLASYON** denilmektedir.

Özümlenmeyi kendi başına yapan ve dışarıdan organik madde girişine gereksinimi olmayan canlılar **OTOTROF** (kendi beslek) olarak tanımlanır ki... **süs bitkilerinin ve bitkiler aleminin büyük çoğunluğu bu özelliğe sahiptir.**

Buna karşın, inorganik maddelerden yararlanamayan ve yaşamları için gerekli tüm organik besin maddelerini dışarıdan almak zorunda olan canlılar ise **HETEROTROF** (dış beslek) olarak tanımlanır ve hayvanlar ve insanlar bu özelliğe sahiptirler.

Bitkiler aleminde heterotrof özellikte az da olsa belli bir bitki grubu vardır ve bunlar yeşil olmayan yani **klorofil içermeyen** bitkilerdir.

Ototrof canlılar belirli bir enerjiden yararlanarak havadan (atmosferden) aldıkları **CO₂'i indirgeyip** kendileri için **gerekli olan bileşikleri** (besinleri) yaparlar.

Bu iç için gereksinim duyulan enerji **GÜNEŐTEN** sağlanıyorsa **FOTOSENTEZ** denir.

Bu olay sırasında CO_2 'in özümlemesi, yani asimilasyonu gerçekleşmektedir.

Fotosentez sırasında suyun yapısında bulunan H atomlarının CO_2 'e taşınması nedeniyle bu olayda kimyasal olarak **karbondioksit indirgenir**, **su yükseltgenir**.

Bitkilerin fotosentez yapabilmeleri için **PİGMENTLERE** yani **RENK MADDELERİNE** gereksinim vardır.

Bunlar **fotosentetik pigmentler** olarak da adlandırılmaktadır.

Pigmentler **GÜNEŞ** (ışık) **ENERJİSİNİ** **KİMYASAL BAĞ** **ENERJİSİNE** dönüştüren **ASAL ORGANLARDIR**.

Fotosentetik pigmentler aracılığıyla **IŞIK** fotosentezdeki işlevini yerine getirebilir.

En önemli pigmentler;

Klorofil pigmentler → **YEŞİL PİGMENTLER**

Karotinoid pigmentler → **SARI-TURUNCU**

KAHVERENGİ PİGMENTLER

Fikobilin pigmentler → **KIRMIZI-MAVİ PİGMENTLER**

Fotosentezde görev yapan EN AKTİF pigmentler **KLOROFİL PİGMENTLERDİR.**

Klorofil pigmentler EN FAZLA YAPRAKLARDAKİ MEZOFİL HÜCRELERİNDE bulunmaktadır.

Fotosentez süs bitkilerinin **EN FAZLA YAPRAKLARINDA** gerçekleşir.

Klorofillerin fotosentezdeki temel görevleri; belirli dalga boyundaki ışık enerjisini **ABSORBE** ederek, bu enerjiyi gerekiyorsa başka dalga boyuna (440-655 MİLİMİKRON) çevirmek veya fotosentezdeki bileşiklere **DOĞRUDAN AKTARMAK** ya da fotosentezin değişik aşamalarında **KATALİZÖR** görevi yapmaktır.

Karotinoidlerin fotosentezdeki temel görevleri; **IŞIK** ve **OKSİJEN** karşısında **KLOROFİLLERİN PARÇALANMASINI ÖNLEMEK** ve belirli dalga boyundaki ışığı absorbe edip, **KLOROFİLE** aktarmaktır.

Fikobilinlerin fotosentezdeki temel görevleri; belirli dalga boyundaki ışık enerjisini absorbe ederek **KLOROFİLE AKTARMAKTIR.**

Fotosentezin gerçekleştiği yer **KLOROPLAST** adı verilen organellerdir.

Kloroplastlar da fotosentetik yönden **AKTİF DOKULARDA** bulunurlar.

Kloroplastlarda;

% 50 PROTEİN

% 30 LİPİD

% 5-10 PİGMENT bulunur.

Fotosentezde Gerçekleşen Asal Tepkimeler

■ IŞIK TEPKİMELERİ

■ KARANLIK TEPKİMELERİ

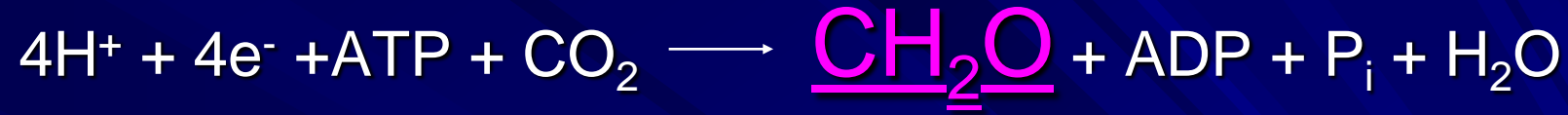
Işık tepkimelerinde; SU ve IŞIĞA gereksinim vardır ve bu aşamada su molekülleri ışık enerjisi sayesinde parçalanır ve metabolik olaylarda kullanılan EN ÖNEMLİ enerji kaynağı olan ADENOZİN TRİ FOSFAT (ATP) oluşturulur.

Karanlık tepkimelerinde ise; ışık tepkimeleri sonucu ATP olarak depolanan ENERJİ kullanılarak CO₂; KARBONHİDRATLARA ve DEĞİŞİK ORGANİK BİLEŞİKLERE dönüştürülür.

Karanlık tepkimeleri doğrudan ışığa bağlı değildir ve çoğunlukla gündüz gerçekleşir.

Fotosentezin **karanlık tepkimelerinde** CO_2 özümlemesi başlıca **3 şekilde** gerçekleşmektedir...

1. C-3 Tipi CO_2 Özümlemesi: Karbondioksit özümlemesinde ilk şeker ürünü olarak 3 Karbonlu (C-3) bileşik oluşur.
2. C-4 Tipi CO_2 Özümlemesi: Karbondioksit özümlemesinde ilk şeker ürünü olarak 4 Karbonlu (C-4) bileşik oluşur.
3. KAM Tipi CO_2 Özümlemesi: Karbondioksit özümlemesi KRASSULESAN ASİT METABOLİZMASI ile yapılmaktadır.

KAM tipi karbondioksit özümlemesi daha çok su kapsamı düşük, tuz stresinde ve kurak koşullarda yetişebilen bitkilerde görülmektedir.

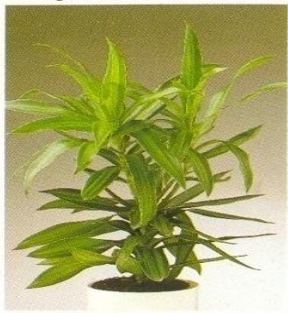
Örnek; Kalonchoe

Sedum

Euphorbiaceae

Cacteaceae familyaları....

Dracaena reflexa
'Song of Jamaica'

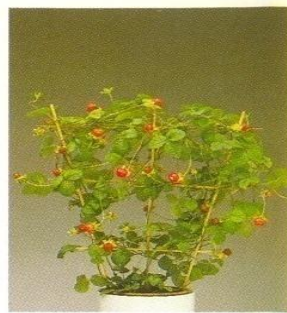
9954

Dracaena sanderiana
'Celica'

9968

Duchesnea indica

9003

Echeveria setosa

8146

Epipremnum aureum

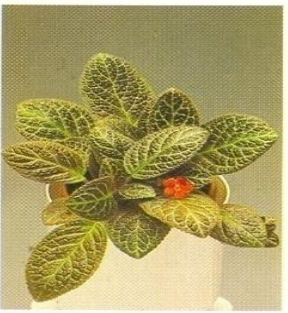
8473

Epipremnum aureum
'Marble Queen'

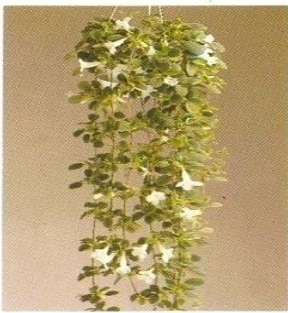
9616

Episcia dianthiflora

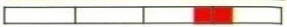
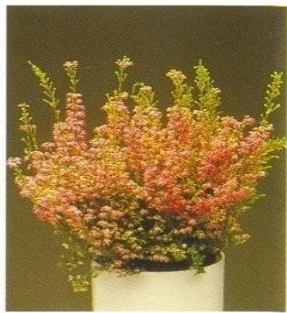
9981

Episcia dianthiflora

9268

Erica

8150

Euonymus japonicus

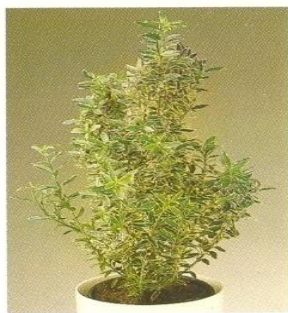
8153

Euonymus 'Luna'

9270

Euonymus 'Microphyllus'

8154

Euonymus 'Silver Queen'

9271

Euphorbia 'Keysii'

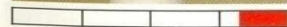
9555

Euphorbia milii

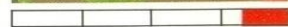
9274

Euphorbia pulcherrima
'Angelica'

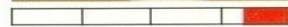
8478

Euphorbia pulcherrima
'Annette Hegg'

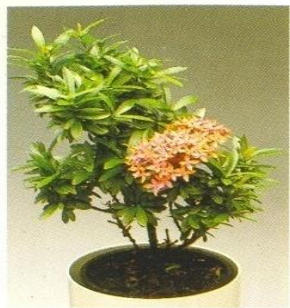
9285

Euphorbia pulcherrima

9286

Ixora chinensis

9374

Jacobinia carnea

9390

Jatropha podagrica

9393

Kalanchoë 'Singapore'

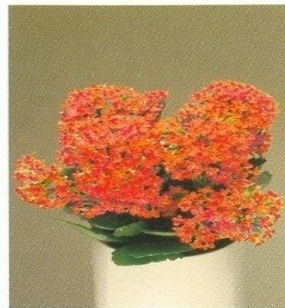
9803

Kalanchoë 'Iëssa'

9992

Kalanchoë 'Vesuvius'

8446

Kalanchoë 'Bali'

8456

Kalanchoë 'Calypso'

8448

Kalanchoë 'Cinnebar'

8449

Kalanchoë 'Wendy'

8572

Kalanchoë 'Yellow Nugget'

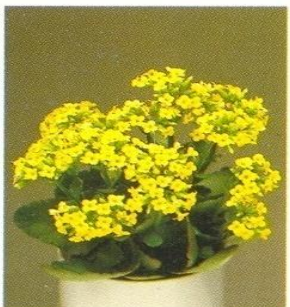
8453

Laurus nobilis

8229

Kalanchoë 'Fortyniner'

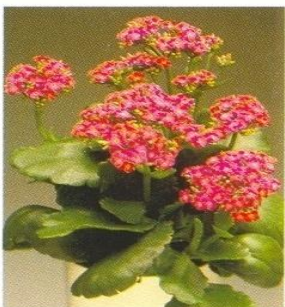
8450

Kalanchoë 'Helgoland'

8454

Kalanchoë 'Sensation'

8451

Laurus nobilis

9379

Lea guineens's 'Burgundy'

8458

Lea guineens's 'Rubra'

8230

KAM Tipi Özümseme Yapan Bitkilerin Özellikleri

- Stomalar (gözenekler) gece açılır
- Transpirasyon (Terleme) gece oluşur
- CO₂ alımı gece olur
- Gece bitki özsuynunun asit içeriği yükselir
- Gece nişasta miktarı azalır, gündüz artar
- Stomalar gündüz kapalı olduğundan su terlemeyle su kaybı çok azdır

SOLUNUM

Bitkideki besin maddelerinin harcanmasına bağlı olarak KURU AğIRLIğIN azalması, OKSİJENİN alınarak KARBONDİOKSİTİN dışarıya verilmesi ve ENERJİNİN ağığa çıkması SOLUNUM adı verilen bir dizi tepkimeler sonucunda gerçekleşmektedir.

Bitkilerde solunum; insan ve hayvanlardakinden farklı olarak BESİN MADDELERİNİN YÜKSELTGENMELERİ (oksidasyonları) sonucu ENERJİNİN AçIğA ÇIKMASI şeklinde değerlendirilir.

Bitkilerde solunumun EN ÖNEMLİ YANI KULLANILABİLİR ENERJİNİN AçIğA ÇIKMASIDIR!!!...

Bitkilerde solunum;

■ **Aerobik solunum**

■ **Anaerobik solunum**

Olmak üzere iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir.

Atmosferdeki serbest oksijeni kullanarak yapılan solunum **AEROBİK SOLUNUM**'dur.

Bazı durumlarda dokulardaki bağlı oksijen kullanılarak da solunum gerçekleştirilebilir ki buna da **ANAEROBİK SOLUNUM** veya **FERMENTASYON** ya da **İNTRAMOLEKÜLER SOLUNUM** adı verilmektedir.

Solunum sonucu kullanılabilir enerji bir seri yükseltgenme (oksidasyon) ve indirgenme (redüksiyon) tepkimeleri sonucu ortaya çıkar.

Bu açıdan değerlendirildiğinde; SOLUNUM bütünüyle bir YÜKSELTGENME-İNDİRGENME OLAYI olup, ORGANİK MADDE CO_2 'e YÜKSELTGENMEKTE ve ABSORBE EDİLEN O_2 ise İNDİRGENEREK H_2O 'yu OLUŞTURMAKTADIR.

Solunum ile Fotosentez Bazı Yönlerden Karşılaştırılması

- Fotosentez bitkilerin yalnız klorofil içeren hücrelerinde oluşur, solunum klorofil içersin veya içermesin tüm bitki hücrelerinde oluşur
- Fotosentez yalnız ışık (Güneş veya yapay ışık) altında oluşur, solunum ışıkta ve karanlıkta her zaman oluşur
- Fotosentez anında H_2O ve CO_2 kullanılır, solunumda ise H_2O ve CO_2 açığa çıkar yani son üründür
- Fotosentez sonunda O_2 bağımsız halde açığa çıkar, solunumda O_2 kullanılır
- Fotosentezde ORGANİK MADDE YAPILIR, solunumda ise ORGANİK MADDELER PARÇALANIR
- Fotosentez bitkide ağırlık artışına neden olur, solunum ise ağırlık azalışına neden olur
- Fotosentezde Güneş enerjisi kimyasal enerji şeklinde depo edilir, solunumda enerji açığa çıkar